

КЉУЧНА РЕЧ – САРАДЊА

ЗБОРНИК РАДОВА: РЕГИОНАЛНИ СТРУЧНИ СКУП ОД
ЗАЈЕДНИЧКОГ ПРАВИЛНИКА ДО ИЗЈАВЕ О МЕЂУНАРОДНИМ
КАТАЛОШКИМ ПРАВИЛИМА И ДАЉЕ, УРЕДНИЦА АНА САВИЋ,
БЕОГРАД: НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ, 2024, 134 СТР.

Бранка Ристивојевић (1961)

Народна библиотека Србије,

Београд

branka.ristivojevic@nb.rs

УДК: 025.3(497)(082)(049.32)
025.4(497)(082)(049.32)

У издању Народне библиотеке Србије објављен је *Зборник радова са регионалног стручног скупа „Од заједничког каталошког правилника до Изјаве о међународним каталошким начелима и даље”, одржаног од 19. до 20. октобра 2023. у Народној библиотеци Србије.*

Зборник садржи предговор и десет радова презентованих на скупу регионалног карактера са учесницима по позиву из Босне и Херцеговине, Северне Македоније и Словеније. У свим излагањима наглашена је потреба за сарадњом између библиотекара, најпре на регионалном нивоу. Сваки рад садржи резиме на језику рада и енглеском језику.

Уводно излагање Ане Савић, која је и уредница Зборника, насловљено са „Одакле долазимо? Ко смо? Куда идемо?“, по истоименој слици Пола Гогена (*Paul Gauguin*), говори о очекиваним исходиштима скупа: сагледавање места каталога као информативног средства сваке библиотеке, будући развој каталогизације и класификације, позиционирање библиотечких каталога као релевантног сервиса свим друштвеним заједницама. Дајући кратак преглед развоја каталожке праксе на овим просторима, ауторка као најзначајнији истиче двотомни *Правилник и приручник за израду абecedних каталога*, прихваћен у свим републикама тадашње савезне државе, који и данас, у време машински читљиве каталогизације, служи као полазиште, уз сва потоња међународна документа, попут Франкфуртских начела, Изјаве о каталошким начелима и др.

Излагач по позиву Татјана Дуновић из Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске из Бање Луке у раду под насловом „Библиотечки каталози као извори информација“ бави се претраживањем онлајн каталога у односу на интернет претраживаче. Наводи се да постоје три генерације онлајн библиотечких каталога, од којих је трећа најнапреднија. Корисници сматрају онлајн библиотечке каталоге поузданијим од уобичајених интернет претраживача, нарочито у случају када претражују уз стручну помоћ библиотекара који познаје синтаксу каталога. Кључни термин приликом вредновања претраживања је релевантност, у којој мери је корисник добио адекватну информацију. Ауторка наводи кључне параметре за функционалност каталога нове генерације.

„Од лисног до електронског каталога: изазови и достигнућа“ наслов је рада Џенане Тузлак из Националне и универзитетске библиотеке Босне и Херцеговине из Сарајева. У раду је дат хронолошки преглед развоја каталожке праксе у поменутој Библиотеци, основаној 1945. године. Почетак рада на каталогу датира из 1948. године. Израђивани су абecedни, матични, топографски и специјални каталог *Bosniaca*. Систему узајамне каталогизације Библиотека је приступила 1988. године. Фондови и каталози уништени су 1992. у време ратних сукоба. Рад Библиотеке обновљен је наредне године. Од 1998. Библиотека постаје део узајамне библиографске базе података COBI.BH, у коју је укључено осамдесет библиотека. Посебно је истакнут значај увођења нормативне контроле по принципу вишејезичке каталогизације у програмском окружењу CONOR.BH.

У раду под насловом „Еволуција каталога: књига, картица, клик“ Весне Укропине из Библиотеке Матице српске анализирана је еволуција каталога, са посебним освртом на каталог Библиотеке Матице српске од настанка до данас кроз три фазе, као што је наведено у поднаслову рада. Први штампани каталог Библиотеке Матице српске објављен 1899. под насловом *Списак књига и рукописа Библиотеке Матице српске*, а приредио га је Стеван Милованов. У раду је дат детаљан осврт на наведену публикацију

и указано је на њене недостатке и недоследности. Године 1900. др Јован Радонић, новопостављени библиотекар, предложио је картонизацију целокупног фонда. Поред вођења књига инвентара по редоследу приспећа, прописана је израда картона, који поређани азбучним редом омогућавају проналажење траженог дела и спречавају куповину дупликата. Успостављањем узајамног електронског каталога створени су услови да се 1990. престане са израдом лисних каталога. Истакнут је допринос каталогизатора Библиотеке Матице српске узајамној бази COBIB.SR. Апострофирана је и важност преласка на каталогизацију са нормативном контролом личних имена.

У раду под насловом „Универзална децимална класификација у Библиотеци Матице српске – како смо почели, како смо се развијали и где смо данас“ Слађана Субашић из Библиотеке Матице српске даје детаљан преглед историје увођења најпре децималне, а потом Универзалне децималне класификације у ову установу. Проблеми са којима су се суочавали актери (недостатак превода таблица, кадровски проблеми), формирање посебног одељења за предметну и стручну обраду, статус интерног и стављање каталога на увид јавности, прегледно су изложени. Истакнут је и значај онлајн издања УДК, у чијем преводу су значајну улогу имале колеге из БМС.

Рад Бојане Веселиновић и Иване Јашовић из Народне библиотеке Србије под насловом „Од кључних речи до нормативне контроле“ бави се проблемима претраживања са аспекта релевантности резултата претраживања. Анализиране су претраге путем неконтролисаног речника – кључних речи, и контролисаног речника – предметних одредница, као и мањкавости и једног и другог начина предметне обраде библиотечке грађе. Детаљно је представљена нормативна контрола кроз Виртуелну међународну нормативну датотеку – VIAF и нормативну датотеку личних имена CONOR.SR. Ауторке се у раду баве и применом вештачке интелигенције у библиотечким пословима и закључују да се вештачка интелигенција може користити за брже обављање неких послова. Ипак, традиционална улога библиотекара није угрожена јер је машина способна да прикупља материјал, али не и да га сама креира.

„Каталогизација и класификација библиотечке грађе у Библиотеци града Београда у систему БИСИС“ наслов је рада Радмиле Тасић из Библиотеке града Београда. У раду се разматра социјална улога јавних библиотека на почетку XXI века и стандардизација библиотечких процеса. Рад је посвећен краткој историји Библиотеке града Београда, основане 1929. под називом Библиотека Општине града Београда, развоју каталожке праксе у Библиотеци током времена – од лисних каталога до аутоматизације библиотечког пословања кроз имплементацију софтверског система БИСИС (тренутно је у примени БИСИС 5.0).

Тања Тасић из Народне библиотеке Србије у раду под насловом „Каталогизација са нормативном контролом у националним оквирима – стање и перспективе нормативне датотеке CONOR.RS” бави се појмом нормативне контроле, једним од предуслова за успостављање Универзалне библиографске контроле. Пројекат успостављања нормативне контроле развија се у Србији од 2006. и до сада је прошао кроз неколико фаза. База је постала функционална 2019, уз поштовање свих међународних докумената. Представљене су структура и карактеристике нормативног записа/датотеке и детаљна статистика. Развојне перспективе и планови предвиђају увођење нормативне базе колективних тела, примену базе личних имена и колективних тела као персоналних предметних одредница. Следећа фаза је рад на међународној видљивости наше нормативне датотеке у међународној нормативној датотеци VIAF.

„Каталогизација као основа за опис дигиталних докумената – искуства у Србији”, рад Александре Тртовац из Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” из Београда, посвећен је вези између каталогизације у електронским каталозима и описа докумената метаподацима у дигиталним библиотекама. Истакнут је значај DOI (*Digital Object Identifier*) за лоцирање дигиталног објекта. Представљени су и дескриптори метаподатака и дескриптори садржаја, као и алати за њихово квалитетније додељивање и проналажење (OCR, OLR, NER). Дигитални објекти захтевају метаподатке који могу бити библиографски, административни и структурални. Метаподаци служе за идентификацију дигиталних објеката и омогућавају њихово проналажење. У раду су наведени и формати за извоз метаподатака у дигиталну библиотеку. Кроз примере добре праксе у Народној библиотеци Србије и Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић”, ауторка даје преглед активности од почетака рада на дигиталним колекцијама до тренутног стања. Говорећи о улози библиотекара каталогизатора у свету дигиталних докумената, ауторка закључује да ће применом вештачке интелигенције престати ручни унос метаподатака, „али да ће улога библиотекара као коначног супервизора који одговара за тачност, прецизност, примену стандарда, као и улоге стручног консултанта и редактора бити и даље незаобилазне”.

Гордана Ђоковић, предавач на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду, у раду под насловом „Настава каталогизације и класификације на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду” даје преглед покушаја увођења формалног академског образовања из области библиотекарства од 1963. до коначног оснивања Катедре 1991. године. Детаљно су представљени наставни план и програм предмета који се односе на каталогизацију и класификацију на основним академским студијама.

Стручни скуп регионалног типа показао је колико су потребне сарадња и узајамна подршка библиотечких заједница земаља региона. Каталогске праксе проистекле су из истог правилника, аутоматизација се спроводи кроз сличне програмске пакете, заједнички су и циљеви. Дигитализацијом грађе и спровођењем нормативне контроле, регионално библиотекарство постаје део међународних база знања.